

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

כרך לד, תשמ"ג

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

רָפָּבֶל

האקדמיה ללשון העברית אישרה את המלה רָפָּבֶל, והיטיבה לעשות, פשנתנה גושפנקה למונח זה, שהיה בשימוש רווח זה כמה שנים.

היא פרסמה את דבר האישור בהודעה, שלא נתנה בה כל הסבר בעברית לקביעה זו, אלא הסתפקה בתרגום אנגלי בלבד. טוב היה להבהיר לציבור הרחב, מה פירושו של המונח. בהודעה כתוב cable car, funicular, ולמרבה הצער שני המונחים האנגליים אינם נכונים.

בארצנו יש שני סוגים של מערכות, שבהן מוסעים בני-אדם, כשהם תלויים כביכול בין שמים לארץ. נוסף לזה קיימות מערכות, שקרונוניתהן נעים על גלגלים על גבי קרקע מוצקה, שמהן יש בארץ רק אחת — הפרמלית בחיפה — ושמן באנגלית funicular. אשר למערכות העליות, שמן הפללי הוא באנגלית aerial ropeway או aerial cableway, ואפשר להשמיט את שם-התואר aerial. השם cable car הוא לפי מילון Webster קרוץ (אחד!) במערכת שיש בה קרונוט, בין שהיא עילית ובין שאינה עילית.

יש רָפָּבֶלִים, שבהם שני קרונוט נעים באופן שהאחד עולה בזמן שהשני יורד. הקרונוט תלויים על כבלים נושאים ומונעים

בעזרת כבל דק יותר, המחובר לשניהם. יש שתי מערכות כאלה בארץ — בראש-הנקרה ובמצדה. לאלה אפשר לקרוא בשם רֶפְּבֵּל-קְרוֹנוֹת. לעומת זאת יש רֶפְּבֵּלִים¹, שבהם יחידות רבות ברווחים שונים תלויות בכבל המהנה מעגל סגור, והמשמש גם להנעה. היחידות יכולות להיות קרונוט קטנים (קרונויות) או מושבים. בחרמון יש רֶפְּבֵּל-מוֹשְׁבִים לשירות הגולשים. לעת עתה אין בארץ רֶפְּבֵּל-קְרוֹנוֹת.

במערכות, שבהן הקרונוט נעים על מסילה, השיטה דומה לזו של רֶפְּבֵּל-הקְרוֹנוֹת, אבל אין בהן כבלים נושאים, אלא רק כבל מניע. השם של מערכות אלה באנגלית הוא funicular railway, ונהוג להשמיט את המלה railway.

טוב עשתה האקדמיה, פשאימצה את המונח המקובל רֶפְּבֵּל כתרגום cableway. אולם דרוש מונח אחר לתרגום funicular, אף על פי שהשם רֶפְּבֵּל היה יכול להיות מונח נאות למערכת כזאת. funis בלטינית הוא כֶּבֶל, funiculus הוא כבל קטן, ושם-התואר, המשמש גם כשם-עצם באנגלית, גזור משם זה. בתחנות הפרמלית בחיפה פתוב: רכבת תת-קרקעית. זה, כמובן, לא-נכון. הרי רכבות תת-קרקעיות (או תחתיות) הן בדרך כלל רכבות רגילות, הנעות במנהרות. הרכבת התת-קרקעית הראשונה נבנתה בפאריס ונקראה בשם chemin de fer métropolitain, שקוצר ל-métropolitain, ושוב ל-métro. זה היה למעשה שם פרטי, אך היום נקראות כל הרכבות

---

1. [שים לב: זוהי צורת הריבוי של השם רֶפְּבֵּל (ולא על דרך ה"סגוליים": כֶּבֶל - כֶּבֶלִים!). השוה: צֶפְרָן - צֶפְרָנִים; פִּילָגֶשׁ - פִּילָגֶשִׁים.]

התת-קרקעיות כך בצרפתית, ובאיטלקית הן נקראות בשם metropolitana. באנגליה הן underground, בארצות-הברית subway. כל השמות הם שמות-תואר מועצמים. הצרפתים, שבנו את הפרמלית, כינו אותה métro-funiculaire, וזה היה שם נאות, מה שאין כן "רכבת תת-קרקעית". בעברית נהוג השם חשמלית לתרגום tram. רצוי לקרוא לרכבת תת-קרקעית תחתית, ורצוי לתרגם גם funicular כשם-תואר מועצם. (כְּבִלִית? כְּבִלוֹנִית? — הרי "כְּבִלוֹן" נראה כבבואה של צורת ההקטנה הלטינית הנ"ל funiculus). או שמא נהפוך פרמלית משם פרטי לשם-עצם כללי, כפי שאירע ל-métro.